

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Papok templomot zárnak le

Szentmiklósi József: Kommunisták és siberek a mi számlánkon. — D. Dénes és G. Gusztáv. — Nem szabad kipellengérezni az angol birodalom chefrabbiját. — Pusztta Béla: Faj, vallás, haza. — Gózon Gyula levele. — Serény Béla: Nehéz zsidó lapszerkesztőnek lenni. — Hirek. — Olvasom . . . ! Nem olvasom . . . !

X. évfolyam 15. sz.

1937. augusztus 4

A címnap Berény Róbert rajsa

Az első magyar zsidó pályaválasztási tanácsadó

Az elmúlt tanév végének közeledtén a pesti izr. hitközség levelet intézett az összes iskolák érettségiző növendékeihez. Ebben a levélben tudomásukra hozta, hogy a hitközség a pályaválasztás nagy gondjában támogatni akarja az ifjúságot, éppen ezért pályaválasztási tanácsadót létesít. Az érettségi vizsgák lezajlása után minden érettségizett ifju és leány meghívót kapott a pályaválasztási tanácsadó értekezleteire. Junius 16-án kezdte meg munkáját a tanácsadó, amelynek ankét-sorozatában öt este egészen fiatal előadók ismertették mindazokat a problémákat, amelyek felmerülnek az előtt, aki az ő pályáját választja éle.hivatásul. Az ankét-sorozat előtt a szakelőadók több megbeszélést tartottak dr. Pásztor József tanár szakavatott vezetésével és ezeken az értekezleteken egységes irányelveket állapítottak meg, amelyek a különböző előadók ismertetéseiben nagyszerű összhangban érvényesültek. Az első előadón a tudományos pályák kerültek megbeszélésre: az orvos (dr. Fodor Pál), jogász (ifjabb dr. Szigeti László és dr. Varga Gábor) és tanár (dr. Mérei Gyula és dr. Rónai Pál) tartottak előadást. A második alkalommal a technikai pályákra került a sor: a gépész (Steiner Márton), építész (Faragó Ferenc és Freund Tibor), kulturmérnök (Czerkl György) és gyógyszerész (Vajna László) beszéltek. A harmadik esten a közgazdasági (dr. Schäfer László), mezőgazdasági (dr. Kauders Ferenc, Körmend), kereskedő (Fehér Imre) és iparos (dr. Egri István) foglalkozásokat tárgyalták. Külön előadásokban kerültek megbeszélésre a női pályák (dr. Nagy Tivadarné) és tisztviselői pályák (Szenes László). A megjelent fiatalság nagy érdeklődéssel hallgatta a nagyszerű előadásokat, amelyeknek elhangzása után mindenki előadta a maga kérdéseit, amelyekre az előadók válaszoltak. Ezek a szakértekezletek késő estig tartottak és sok értékes tanácsot és követésre méltó vezérével hoztak az érdeklődők számára felszínre. Természetes az elő-

adás-sorozattal és az azt követő megbeszélésekkel nem fejeződött be a tanácsadás hasznos munkája, a fiatal tanácsadók továbbra is rendelkezésére állnak az ifjúságnak megadott címükön mindenféle pályaválasztási kérdésben. Az ifjúság él is ezzel a lehetőséggel és számosan keresik fel problémáikkal a tanácsadókat.

DOKTORRA AVATÁS. A Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen a Bölcsészettudományok doktorává avatták Schreiber Sándort, dr. Schreiber Lajos, a népszerű körzeti rabbi fiát, a Rabbiképzőintézet kiváló tehetségű hallgatóját, aki tudományos buvárkodásával már eddig is elismert nevet vívott ki magának.

WEISZ GÁBOR — 80 ÉVES. Weisz Gábor a pécsi zsidóság köztiszteletben álló tanférfiúja junius hónapban töltötte be életének 80-ik évét. Ebből az alkalmából úgy a hitközség, mint a közöskerkület vezető egyéniségei meleg ünnepelésben részesítették.

A PESTI IZRAELITA HITKÖZSÉG KÖZÉPISKOLÁINAK két értesítője fekszik előttünk: a fiú- és leánygimnázium értesítője. Az előbbit Goldberger Salamon igazgató, az utóbbit pedig Wirth Kálmán, c. tanker. kir. főigazgató tette közzé. Mindkét értesítő ékes tanubizonyosága a két gimnáziumban uralkodó kitűnő szellem és nevelési módszer eredményességének. — Ugyanezt az impressziót nyerjük az Orsz. Izr. Tanítóképzőintézet értesítőjének áttanulmányozásakor. Ezt az értesítőt Dr. Szemere Samu, tanügyi főtanácsos, intézeti igazgató tette közzé.

AZ ERDÉLY-BÁNÁTI ORSZÁGOS IRODA jubilaris közgyűléséről szépkiállítású füzetben számol be dr. Adorján Ármin, az Országos Iroda elnöke. A közgyűlési értesítő közli többek között dr. Vágvölgyi Lajos aradi főrabbinak dr. Kecskeméti Lipót emlékét megörökítő emlékbeszédet is.

A ZSIDÓ NÉP ÉS PALESZTINA. Dr. Chaim Weizmann-nak, a Cionista Világszervezet elnökének fenti című beszéde, melyet 1936. nov. 25-én Jeruzsálemben tartott a Királyi Palesztina Bizottság előtt, most magyar nyelven is megjelent a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetségének kiadásában. A mesteri fordítás dr. Osztern Lipót avatott tollal dícséri.

Balatonbogláron
„HÁROM A KISLÁNY”
kóser pensió

NAIDOR NYOMDA, Budapest, VI., Vörösmarty uca 47/a. — Telefon : 1-281-98.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Kommunisták és siberek a mi számlánkon

Hányjunk hát borsót a falra! IV.

Hamis könyveléssel, faji alapon — a bűnök egész sora terheli a zsidóság számláját. Azét a zsidót is, aki különvéleménnyel a fajiságot vállalja; azét is, aki magyarnak vallja magát — csak a vallását tudja zsidónak és — mert nem ver az Isten bottal: a tegnapi zsidó számláját is, aki a rossz kártyás mohóságával azt hitte, hogy már felírhatja a partit és hogy „ott túl a rácson egy más világ van...” Agitációs céltudattal a bűnnél természetesen haltot csinál az általánosítás és ha zsidó tudós, zsidó művész, zsidó filantróp érdemei kerülnek szóba — annyi esze van a kis hamisnak, hogy az emberi közösségből kimagasló zsidóval kapcsolatosan, az általánosításról kegyesen lemond.

... Hogy akad ocsú mindenféle emberi együttesben — a mindannyiunk gyarlósága a magyarázata és nem lehet kivétel, nem is kivétel a zsidóság se. Öreg Hajnal András az Ur házában olyan lendülettel dült neki egyszer a szentelt borral tele kehelynek, hogy a pap döbbenve nyult az áldozatai ifal után:

— Sok lessz már András gazda! Hajnal András alázattal lehajtott a fejét:

— Sok itt a bűn is uram...

Vallom öreg András töredelmes őszinteségével én is: van itt hiba elég, túlon túl elég — mert sokallok minden zsidó eltévelyedést, hiszen az egész zsidóság szenved egy-egy zsidónak született hitványsága miatt.

De... Százszor hallottam már keresztény intelmet, hogy nem az a jó keresztény, akinek csak a pampulája jár: jó keresztény az, akinek erkölcsében, cselekedeteiben, egyháza törvényei, egyháza szelleme élnek. Erdemben egyetlen betűt se kell elvennem, egyetlen betűt se kell hozzátennem: nem az a zsidó, akit annak matrikuláltak — zsidó az, aki ezerszeresen ügyel arra, hogy vallása tanításaihoz ragaszkodva élje az életét, becsülettel — hiszen könnyemilliókat zsarolt ki már a barbár általánosítás a zsidókból.

A vérvád elavult. Kiment a módiból, mint a krinolin és a Stuartgallér, de nem is volt praktikus emlegetni. Elolvasták odaát Renant — bocsánat a bántó feltételezésért.

hogyan szoktak — és megtanulták, hogy volt idő, mikor keresztény felekezet ellen költöttek vérvádat: lényegében, rituáléjében pontosan ugyanazt a mesét.

Az ucca ügyésze modernebb témát keresett és új zsidó bűnök miatt ad vádiratot. A legsúlyosabb vád: a zsidók kommunisták... Nem Kún Béla a kommunista, hanem a zsidók! Nincs kivétel, mi vagyunk a valódi kisüsti, vagy ha úgy tesszük: a hétputtonyos kommunisták. Olyan apróság, hogy nem lehet valaki egyszerre atheista és tételes vallást követő is — nem számít; a kommunizmus — ha nem tudnátok: felekezetet vállalt. Kommunisták voltak hát a magyar szovjet kötelén elpusztult zsidók; kommunista volt a zsidó ügyvéd, aki félelmet nem ismerve állott a véstörvényszék elé a Ludovikások védelmére; istentagadó kommunisták — az általánosító vád szerint vallásom papjai; kommunista Franciaország volt kormányelnöke, a British-Empire zsidó hadügyi és zsidó légügyi miniszterei, kommunisták a római „Ponteficia Accademia delle Scienze”, XI. Pius pápa tudós kollégiumának zsidó tagjai; kommunisták a keresztény alapon álló egységspárt zsidó tagjai és hogy még tisztább legyen a tableaux — ime kapóra a „Morning Post” híradása — Stalin golyóval rendez nagymosást; nem tűr sárga foltot a bolsevik pizsamán és kiírtja a szovjet hierarchiájából az utolsó zsidót is...

Bevallom: forgott vélem a ház, amikor ezt az újsághírt olvastam. A szovjet hite, hogy addig él, amíg öl — nem érdekel és megszoktam már a fanatikusan hátborzongató agitációt is, amellyel a minden bűnt vállalt és megbánt kommunista halálra ítélték, csalogatni akarnak: extra Russia nincs halál és ha van — hogy jön az a miénk-

hez?! — A leleplezés szédített meg a „Morning Post” hírében: hogy a zsidó, a nagyvilág kétségtelenül legelső szakmai specialistája, Stalin főfelcser szerint — kommunistának untauglich. Köszönöm atyuska, hogy erre megtanítottál...

De vajjon olvas-e újságot az ucca ügyésze, vagy az olvasás már kívül esik a hatáskörén?!

... Hogy a magyar kommunista felfordulás vezetői között matrikula-zsidók is voltak: fájdalomunk, keserűségünk, de nem bűnünk! Vagy lehet-e vád keresztény felekezetekkel szemben az Ágoston Péter, Bokányi, vagy a Csernyik matrikula-kereszténysége?! Ennek az ostoba vádnak — szerencsére nincs is ügyésze. Ha lenne, akkor egyenlő elbánással — a zsidóság elleni vád képviselőjével közösen szerkesztett volna vádiratot.

A zsidók valutasiberek... Beismerésben vagyok, nem ugyan a zsidókat — de sok zsidót illetően. A dajkameséket azonban annyira nem a felnőtteknek találták ki, hogy valamirevaló dajka maga is elszundikál mellette... A valutasibolás egy foglalkozási ág eltévelyedése és ha ennek a foglalkozási ágnak nagy többsége a magyar piacon zsidó vallású, akkor a bűnözők többsége nem lehet se mohamedán, se a Táltos tüzetugrója. — De vannak kóterek Európában, ahol zsidók helyett — per procura, — állítólag valutasibolás miatt elítélt apácák és keresztény papok képviselik a zsidó bűnt.

Az építkezési bűnökért pallérok kerülnek a bíró elé, nem bábaaszonyok, akik megtalálják a bűnözési lehetőséget a maguk szakmájánál is, de kizárt dolog, hogy hivatalos hatalommal való visszaélésért uccai köszörüst ítéljen el a bíró. A nagy rendcsináló — fog-

lalkozási ágak szerint még csak csoportosíthatja hát a bűnt, de a templomokat talán hagyjuk...

Zsidó bűn?! Hát ennek a valuta-taszajtgatásnak még csak nekidurálja magát egyik-másik rongy zsidó — de azt a zsidót szeretném én látni, ha legény a talpán, aki az árvakasszát ki tudja inni, ha belegebbed is a szomjúságba!

És ha már az árvakasszánál vagyunk, gyerünk egy lépéssel tovább a lápon, mert nemcsak kommunizmus és nemcsak valuta-gaztelt van a világon. És kérdezzük egészen halkán: van-e szóva tehető szerepük zsidóknak a leggyalázatosabb bűn, a kémkedések statisztikájában?! A gyilkosságok, a rablások, a szerencsikával-arzénnel siettetett juss körüli bűnügyekben sok-e a zsidó tettes? És hogy fest a hivatali sikkasztások és a hivatalvesztésre ítélték summázása?! Hogy aztán a nem zsidó bűnözőket milyen felekezetek nyakába sózza a számtartó — nem érdekelhet bennünket, akik csak esendő emberről tudunk, de felekezeti bűnt nem ismerünk.

A zsidóság összesége a törvények ellen vétő zsidóval szemben csak kérlelhetetlen lehet. Pardon nincs, mert a tisztán élőket kell oltalmaznunk, akik miattuk szenvednek — és a népies zsidó poézis nótái nem fogják megőrizni se a kommün, se a valuta hitványainak emlékezetét.

... Régen nem jártam a szűkebb pátriámban, rég nem voltam a Földvár alatti Tiszahajlati csárdában; nem tudom: van-e még, él-e még a romantika, a szabályszerű, délibábos romantika a jász-kún puszán, vagy eltaposta lelketlenül a misszeket importáló autocár?! Élnek-e még a százszorszép, lelketandalító nóták, amelyek Rózsa Sándor, Bogár Imre virtusát csudálták, akiknek zseniális lósibolá-

sait — a népköltészet vadvirágain nevededve — gyerekkoromba anynyira közhasznú tevékenységnek láttam, hogy titokban zord haragot tartottam az agrár érdekekkel szemben teljesen érzéktelen Ráday pandurjaival.

A népies zsidó poézisből hiányzik a romantika... Leggyakoribb téma a „jiddische Mame”, a dalok száza a Multat síratja, a Jelenről óvatosan hallgat és „Hadés jomenu Kökedem!” — a jobb holnapért könyörög. A zsidóból kipofozta a végtelen vándorút a romantikát, de ritkán is van nótás kedve. Ezért van csönd a Grün bácsi ivójában, ezért nem csörömpöl a kármentő és ezért nem akad legénye a nagy tükörnek.

Magamért azonban nem állok jót. Lehet, hogy egyszer — megéjtő hangulatú csöndes estén Budán, rámjön a romantika, megmozdul bennem a falurossza, cseréppé törik a pohár és sírva-vidáva száll a nóta:

Savarcz Kóbi nagy legény vót
Ja kufferjén két fenék vót,
Telerakta valutával
Repült a gránicon által
Ihajla, hajla: a kajla...

★

Kilenc csendör megkergette
Mindet huszonnyolczra vette;
Fakó autón sibergyerek
Túl a Vágon a haverek;
Ihajla, hajla: a kajla...

... Te persze Egykomám, Vihar-sarok Gyurka, nem tudod, de nem is tudhatod: mi van azon sírnivaló, hogy az a bitang a kétfenekű kofferrel, fakó autón ott vágat már túl a Vágon, Galántánál?! Én — sajnos tudom, mert nékem ezt is meg kellett tanulnom. Sok egybekkel együtt ezt is feladta lezkenek számomra az öreg Melamed, Élet tanító bácsi.

Szentmiklósi József

Papok templomot zárnak le

Most két éve, 1935. augusztus elsején a „Szombat“ a következőket írta:

„Balatonfüredi tartózkodásom alatt több keresztény polgárral beszéltem. Megállapíthattam, hogy a keresztény polgárság Bánó Dezső rezsimjét kívánja vissza. A bencések első intézkedése volt például, hogy az eddig ingyen fogyasztható savanyú forrásvizre árat szabtak. A polgárok zúgolódtak, de csak titokban. Szent Isten! Mi lett volna, ha ilyesmit Bánó Dezsőék kezdeményeztek volna? Rossz rágondolni: a zsidó bérlő intézkedését az összes zsidó fürdővendégeken akarták volna megtorolni és a megfizetendő savanyúviz ingyenes keserűvizzé válhatott volna számukra.“

Érthető tehát ezek után, hogy két év után ismét ilyen irányban kezdtem érdeklődni. Megállapítottam, hogy a bencések teljesen kapitalista szellemben vezetik az ügyeket, következetesebben, mint egykor Bánóék. Először felemelték az uszoda díját 20 százalékkal. Azután megbotránkozással bár, de azért okos üzleti szellemű vezéreltetve (az egyházi elvek mellőzésével) megnyitották a közös napozót, ami „némi“ különbséggel közös strandot pótol.

Hogy azonban ne lehessen erre a vonalvezetésre rásütni a „mai“ jelleget, a papi vezetőség furcsa dolgot tervez. A telep területén két hasznavehetetlen szobát engedtek át a zsidóknak istentiszteleti célokra. Most el akarják venni ezt a templomhelyiséget a zsidó vendégektől. Talán azért, hogy ne válhassák a rendet zsidóbarátsággal? Ennek megcáfolására tartsák fenn a templomot! Mert aki a rozoga épületre ránéz, tudja menten, hogy itt zsidóbarátságról nem lehet szó.

De azt hiszem, hogy a zsidó fürdővendégeknek ezt nem volna szabad így hagyni. Balatonfüred felfedezője, vízének első tudományos analízálója és főorvosa a zsidó dr. Österreicher József Menasse volt 150 évvel ezelőtt. Azóta is állandóan látogatják zsidók. Ez a bencésrend, amelynek tagjai leg-

jobban tudják, mit jelent az új német pogányság, amely a zsidókon kezdte és most már a katolikusoknál tart — templomot akarnak bezárni? Hihetetlen volna más országban. Magyarországon beszélni lehet róla, mert nálunk (a Szombat többször írt róla) tapasztalni lehet egy különös bivalenciát a katolikus rétegeknél: gyűlölik annyira a zsidót, mint Hitler, de nem merik követni antikatholicizmusa miatt, aminek következtében az egész közéletben ugyanazt látjuk, mint a divatjátmúlt tincsből, amikor a táncmester a lépéseket így dirigálta: „Egyet előre, — kettőt hátra.“

És itt látjuk a zsidó szervezetlenséget. *Már régen össze kellett volna gyűjteni azt a sokszáz, zsidó fürdővendégetől származó aláírást, amely tiltakozik ez eljárás ellen.*

De talán nem lesz szükség aláírásokra. Az egyházi fürdőigazgatóság tudja: „Hannibal ante portas“ — a „Baál, a pogányság van a kapuk előtt“ és ilyenkor minden templom bezűntetése a Baálnak kedvező alkalom. Az egyház pedig nem lehet Baál szolgálója.

A GYŐRI IZR SZENTEGYLET Chevra Kadisa 1937. június hó 29-én tartotta a tisztújító közgyűlését a Chevra Kadisa nagytermében. Dr. Erdély Ernő választási elnök méltatta a Chevra Kadisa jelentőségét, utáni egyhangulag és közfelkiáltással az eddigi elnököt Perl Sándort választotta meg a közgyűlés. Dr. Erdély Jenő szeretettel üdvözli az újból megválasztott elnököt. Az elnök köszöni a bizalmat és nehéz elhatározással bár, de a közszeretnek engedve, vállalja az elnökséget. Az előjáróság megválasztása után dr. Kallós Henrik hitközségi és községkerületi elnök szólalt fel, igérve a hitközség támogatását a Chevrának és ugyanezt kéri viszont. Kijelentését nagy lelkesedéssel fogadták. Berger Mór hálásan köszöni előjárótársai nevében is a megnyilvánult bizalmat és igéri, hogy érdemes munkatársai kívánnak lenni az elnöknek a Chevra Kadisa áldásos működésében.

A számvizsgálóbizottság megválasztása után a közgyűlés elnök éltetésével ért véget.

D. Dénes és Guszti bácsi

I.

Igen tisztelt Kartárs Ur!

Amint a Szombatban olvasom: exportcikk lett a Dávid—Dénes metamorphozisból. A magyarországi orthodoxia országos képviselősi tagját mosakodása nem tisztázta, eiben furcsa színben tünteti fel azt az orthodoxiát is, amelynek „legkimagasíobb” alakja — jogkövetkezmények nélkül — a „jibüm” parancsának alap gondolatával is szembehelyezkedhetett, — nem is szólva arról, hogy a sinu hásémmél az eredeti névhez újabb nevet adnak, az eredeti név azonban így esetben is kezdőbetűvel jelzendő. Amint tette ezt a másik névváltoztató, akinek esetét hadd mondok még el és aztán tegyünk pontot a túlsokat tárgyalt chilul Hásém után. Szól pedig az anekdóta ekként:

Gróf Cáhén d'Anvers eredetiig csak — Kohn és hitsorsosunk volt. Azután lett belőle Cohn, majd Cáhén. A d'Anvers nevet Antwerpen városától engedély nélkül vette kölcsön. Utóbb grófi rangra emelték és a Cáhén név mind jelentéktelenebbül zsugorodott össze és ezzel egyidejűleg mind több és több szálat tépett el, amely őt ősi vallásához fűzte. Ugy, hogy amikor a tréfás

Oppenheim bárónál leadta névjegyét, akkor már búzgó tagja volt a katolikus egyháznak, névjegyén pedig ez állott: Le Comte C. d'Anvers.

Oppenheim báró külön névjegyet nyomtatott és ezt adta le a grófnál. A névjegyén csak ez állott: Baron O. de Cologne...

Az anekdóta hitelességéért felelősséget nem vállalok; információim szerint azonban nemzsidó mágnes körökben sokat és soká mulattak az akkori Dénesen és a jószagu tréfán.

Öszinte nagyrebecsüléssel
Dr. Stein Arthur.

II.

A szerkesztő megjegyzése:

Az ügyvéd ur fejtegetésének mi adtuk a címet. Gondolunk arra, hogy bizony e tekintetben Ehrlich G. Gusztáv mintaképe lehetne, ő megtartotta az első G.-t is. Guszti bácsit példája megtaníthatná a szóbanforgó orthodox egyéniséget arra, hogy ha hivatalosan el kell fogadni azt a tételt, hogy minden orthodox zsidónak „ehrlicher Jüd“-nek kell lenni, a névviselés tekintetében legyen „Ehrlich-Jud“ és ezentúl „jikóré semaj bejiszroél”, neveztesék neve Izráelben: „D. Dénes“-nek.

Felelősségérzetet a Sulchan Aruch körül

A következő levelet kaptuk egy miskolci barátunktól és változtatás nélkül leadjuk, bár a szóbanforgó publikációt nem láttuk.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur! Csodálom, hogy a városunkban, Miskolcon megjelent következő könyvet: Sulchan Aruch (A zsidó vallás törvényei dióhéjban, fordította Rosenberg Leopold) nem vette kritikai bonckés alá, holott tudvalevő, hogy Ön éles kritikusa a furcsaságoknak és szenvedélyes gyűjtője a csodabogaroknak. A könyv, melyről szó van, a Sulchan Aruch kivonatát tartalmazza. Ebben a kodexben vannak olyan dolgok, amelyek a szaktudós számára fontosak, kulturtörténeti szempontból is neve-

zetesek, de amelyek a laikusok előtt recenziót kelthetnek és ezért amikor belőle népszerű kivonatot szerkesztünk, ezekre a szempontokra vigyázni kell. Amikor ezt megállapítjuk, nem tesszük ugyanazt, mint annak idején Wahrmann Mór országgyűlési képviselő, aki 1870-ben az orthodox különállást, illetőleg a Sulchan Aruch alapjára való helyezkedési törekvések ellen azzal akart érvelni, hogy a Sulchan Aruchból kiragadott egyes részleteket és nevetségessé akarta tenni azokat a nyilvánosság előtt, amely eljárás ellen egyébiránt még Deák Ferenc is tiltakozott. Wahrmann eljárása csúf volt, mert nem a javítás volt a célja, hanem a nevetségessé tétel. Az és soraimnak a célja

azonban komoly és azt célozzák, hogy egy második kiadásnál eltűnjenek bizonyos lehetlenségek.

Elsősorban felsorolom azokat a dolgokat, amelyeken a magyar olvasó mosolyogni fog. „Öltözködésnél a jobb végtagjaink legyenek előnyben“ (8. oldal.) „Ügyeljünk különösen lábbelink tisztaságára, nehogy az piszkos legyen.“ (7. oldal.) „A Tóra leejtése súlyos következményekkel jár.“ (17. oldal.) „Már őseink idejében súlyos következményei voltak a pletykáknak.“ (18. oldal.)

Egyenesen megbotrántoztató és nem igaz ez: „Feloldatjuk magunkat az év folyamán esetleg tett fogadalmak alól három, legalább három tizenhároméves férfiú által.“ (72. oldal), továbbá: „A Kol Nidré ima a fogadalmak megsemmisítésére szolgál.“ (76. oldal.) Hiszen ez, így odaállítva egész erkölcsstanunkat nevetségessé teszi, hogy ha nem tesz hozzá az igazságnak megfelelőleg azt: olyan fogadalmakról van szó, melyeket önmagunkkal szemben, erkölcsi önnevelésünkre tettünk és melyeket az év folyamán gyengeségünk következtében nem tartottunk meg. De természetesen szó sem lehet olyan fogadalmakról, amelyek embertársainkra vonatkoznak anyagilag, vagy erkölcsileg. Hogy ez így van, minden irástudó és a forrásművekben jártos ember tudja és ezért ezt nagyon is ki kell domborítani, ha a néphez beszélünk, mert a köznép félreérti és kész vagy az erkölcsi botlás, vagy a zsidóság megrágalmazása.

A füzetben nevetséges magyartalanságok vannak. Ilyenek például: „A Tefilin felvétele közben kibeszélni tilos.“ (10. oldal.) Nem akarom a szerzőt „kibeszélni“, de megállapítom, hogy a zsargon ausreden-t* adta így vissza — rosszul. Vagy: „Az imakönyvben ilyen célra felfektetett imával pótolhatja.“ (14. oldal.) Egy üzleti könyvet, egy leltárt szokás felfektetni, de egy imarészletet nem. A füzetben azt olvassuk: „Ezra, a nagy író.“ (15. oldal.) Ezra az Irás nagy ismerője, vagy Tóramásoló volt, de nem író. Nagyon helyes ugyan a korai házasságra való buzdítás, de az indokolás: „Ha fiatalabb korában elmulasztja, később annál nehezebben megy a nősülés“ (35. lap.) egy kissé kétértelmű. A

vallástörvénybe gyökerező előírás, de nagyon könnyen félremagyarázható és nevetségessé tehető a következő megállapítás: „Elvetélés esetén tág fogalmú szabályok vannak és a Rabbisághoz fordulnak stb.“ (40. oldal.)

Kimondott járatlanságok is előfordulnak a kis könyvben. Például mindvégig úgy nevezi a Hetek Ünnepe, hogy Sevuosz, holott minden gyereknek tudni kell, hogy Sevuosz az ünnep neve. Az ismert és az ünnepi csokorra vonatkozó szellemes magyarázat egyenes elcsúfítása olvasható a 80. oldalon, mely az eszrógról azt tartalmazza: „kicsi, de illatos és élvezhető“, holott a talmudban sehoi szó nem esik a kicsiségéről. Érthetetlen hiba a következő: „A gyújtás jobbról balfelé történik“ (86. oldal), holott a Kiczurban (139. paragrafus, 11. pont) ép az ellenkezője van.

Azt hiszem, hogy bebizonyítottam ezekben a sorokban, hogy a felhozott hibákat igenis ki kell küszöbölni a könyvből. Csofálom, hogy a miskolci rabbi urak, akik jóváhagyták, mindezt nem vették észre. Ezeket a dolgokat a szerzőnek privátim is megírhattam volna, de felelősségérzetem fokozására a nyilvánosság elé léptem.

Egy modern orthodox

Dr. Szemere Samu

tanügyi főtanácsos

Az Országos Izr. Tanítóképző igazgatója méltóságos lett. Kitünő férfiut ért a kitüntetés. Esztétika és ethika az ő kedvenc studiuma és ennek a kettőnek hatása formálta egész élete utját. Azt lehetne róla mondani: „arbitr elegantiae“, de szellemiekben és kulturális tekintetben. Amikor Iordano Brunóról szóló nagy művében a filozófia által ébresztett misztikus vonzódást rajzolja, vagy amikor az elhunyt Baracs Károly elnök egyéniségéről szóló finom írásában kiemeli a nagy férfiú személyisége összhangzatosságát, akkor tulajdonképpen saját énjébe enged bepillantást. Egyéni szemponton túl a magyar zsidó szellemi élet megtiszteltetését jelenti a kitüntetés, amely osztatlan örömet keltett.

A kívülálló egyén

Egy miniszteri tisztviselő elbukott és megölte magát. Ábel igazán nem felelős Káin bűnéért és egy megbottlott ember tragédiájával kapcsolatosan — a testvért, akinek a bűnüggyhez semmi köze, abszolút ártatlanságán túl, a jóizlés törvényei is védik... A testvér, aki magas bírói méltóságból ment nyugalomba, a nyugalomból a parlamentbe és buzgalommal fajvéd a képviselőház vihar-sarkán — a testvér nem bizott a jóizlésben és sürgősen nyilatkozott nem a halott, hanem a maga védelmére. A testvér kijelentette, hogy „a barátait még csak megválogathatja az ember, de a testvéreit nem“, az öccsével tízéves kora óta alig beszélt évente egyszer és így tulajdonképp, mint „kívülálló egyén“ szemléli az eseményeket. Didergek... Kitört a testvéri szeretet Vézuvja, forró lábájának tüztengere ölel; didergek...

A megbottlott szerencsétlen ember holttestét a Balatonból halászták ki és mert — egy ujsághír szerint — „puha, szemita vonalu orra“ volt, tévesen Balatonszabadi zsidó temetőjében hantolták el. A „kívülálló egyén“, a fajvédő politikus felszisszen: sose voltunk zsidók, a forradalom előtt menekült franciák vagyunk és ha mindent akartok tudni, tulajdonképp Szüró a régi családi nevünk... Új adat a francia forradalom történetéhez! De akadtak persze franciák, akiket a példa nem vonzott, otthon maradtak és a forradalmat mégis megtartották. Robespierre és Danton véresen komoly elfoglaltsága magyarázza, hogy a katalogus-olvasásnál se tűnt fel, mikor Szüró helyett egy idegen hang jelentkezett:

— Present!

Mindezeket tudva, természetesen megértjük, ha nem rokonszenvez a zsidókkal az, aki „kívülálló egyén“ az édes testvérel szemben is; megértjük, ha beszekundázott a fajtan, mert ime kiderült, hogy „a puha vonalú szemita orr“ körül se lehet mindig okvetlenül zsidót szimatolni és megértjük, hogy egy francia — a magyar politikai porondon csak a fajtisztaságért lelkesedhet. Ezek a

kívülálló egyének, mindég ezek a gascogni legények és Jules Szüró a kapitány!

Halkan néhány kérdésünk azonban mégis lenne a „jus murmurandum“ jussán:

1. Ha a fajvédelmi programból ki van kapcsolva a felebaráti szeretet, ha nem ismer testvéri szeretetet se — akkor a hitvallók érdekein túl, kit véd hát, mit véd hát?

2. Ha a francia kakas-csipte képviselő úr nem válogathatja meg a testvérét és „kívülálló egyén“, ha a testvér bűnéről van szó — miért tagadja meg a „kívülálló egyén“ címet tőlem; ha például egy zsidóhitű bűnözőről van szó; aki nem is testvérem, csak a nagybátyám fuvarosának az ostornyele?!

3. Balatonszabadi „Chevra Kadisájának“ költségei voltak a másvllású halott eltemetése körül — nem sérelme-e a „kívülálló egyénnek“, ha a balatonszabadi „Chevra“ lemond arról, hogy a költség-számlát kívülállónak prezentálja?!

4. Milyen hatást fog kiváltani az a beszámoló, amelyet a képviselő úr szabályosan így fog megindítani: „Véreim! Kedves Testvéreim!“?

... A sírhalom magunkbaszállást parancsol. Minden sírhalom! Rendben van: ömértósága „kívülálló egyén“ a testvér drámájánál. De mégis egy szörnyűséggel áll szemközt és embertborító dombnál beszélgetünk... Nem lehetne politikai programot csinálni a szeretetből?! Hát érdemes, érdemes az emberi egyenlőtlenséget prédikálni, mikor — ahoggy éppen ma olvasom — „az egyenlőséget szomjazók a minimummal is beérik és nem is álmodnak egyebet: csak az egyenlőtlenség elviselhető állapotát“; sőt gyáva megalkuvással már azt is elismerik, hogy van „faj“; csak a többszámát nem ismerik; mert „a legszebb görög ifjútól a négerig emberfajú mind“... Hát érdemes, hát érdemes igaztalan harcért hevülni?! Monsieur Szüró, a sír beszél, nem én:

— Nem érdemes! „Man lebt ja nur so kurze Zeit und ist so lange tot.“

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Számtalanszor panaszkodtunk már, hogy milyen nehéz élete van a felekezeti lapszerkesztőnek! A panasz jogosságának élénk illusztrálása az alábbi kis történet, mely úgyszólván minden csütörtökön lejátszódik a Bucsinszky kávéház előtt posztoló ujságárusnál. Egy rabbi úr, akinek neve gyakran szerepel a felekezeti lapok hasábjain, tiszteletet parancsoló talpig-feketésben, megállt az ujságos előtt és egy 16 fillérbe kerülő felekezeti lapot kért. Az ujságárus átadta a lapot, a tisztelendő rabbinus úr belenézett, majd visszaadta és így szólt: „Köszönöm!” Ez hát a felekezeti lapszerkesztés egyik öröme! Nem is beszélünk arról, hogy a potyázó úr egy életben levő rendeletet sértett meg, amely szigorúan tiltja az ilyenfajta ingyen olvasást. Tudja ezt nagyon jól az ujságárus is, de úgylátszik a papi személy iránti tiszteletből nem szól semmit. Hát mi ezennel szoltunk...

Nem olvasom

Két magyar gyár áldozatkészsége két új katedrával ajándékozta meg a magyar tudományos nevelést. Az Egyesült Izzó R. T. 300.000 pengős alapítvánnyal atómfizikai, a Goldberger Sámuel és Fiai R. T. 350.000 pengős megajánlással textilkémiai tanszéket biztosít a Műegyetemnek. Az Egyesült Izzó nevében Aschner Lipót, a Goldberger-gyár megbízásából Goldberger Leó dr. jelentették be az adományokat a kormánynak. — Mint-hogy a gyáripár a minapában azt kérte a parlamentben, hogy a fajvédelem ne csináljon a gyáriparból is zsidókérdést — reméljük, hogy a szélsőjobb ennél az eseménynél csakugyan türtöztetni fogja a dühét — an-

nak ellenére, hogy a magyar tudomány két mecénása — meg se próbáljuk tagadni: zsidó. És minthogy a rémhír-törvény még nem kötelez, megírhatjuk azt is, hogy a példa hatása szenzációs, hír szerint máris újabb nagylelkű megajánlásról van szó: Galánffy János dr. 350.000 pengős alapítvánnyal fundálja az egyetem fajvizsgáló laboratóriumát. Pontos információért a műegyetemre fordultunk, de egy — az egyetemen kívül álló egyén, aki jogtalanul használja a tányérsipkát — elállta az utunkat és valami effélet mondott: „Zsidó kuss!” Amibe aztán viszont néki van igaza — néki lesz igaza atómfizikai és textilkémiai alapon is és így meg se próbáltuk a vitát...

Olvason

Egy varsói kimutatás beszámol arról, hogy 580 zsidó felekezeti lap jelenik meg héberül, lengyelül, angolul, németül, spanyolul, franciául, portugálul, dánul, hollandul, flamandul, csehül, szerbül, horvátul, finnül, oroszul, románul és jiddisül. A magyar nincsen megemlítve, holott köztudomásu, hogy az összes magyarlakta területeken mintegy kusz felekezeti lap jelenik meg. Ebből megállapítható, hogy a kimutatás hézagos. . .

Olvason

A nagyváradi orthodox hitközség népis-kolája részére egy tanítót és egy tanítónőt keres. Leánygimnáziumában több tanszék van üresedésben. Dörzsöljük szemcinket: Hát ez igazán más világ, mint itt Magyarországon. Ott még keresnek zsidó tanerőket. De ott egy másik pályázat: A balázsfalvi hitközség sameszt keres, fizetés nincs megállapítva, de fel van tüntetve, hogy az állás betöltésével súlyos kötelezettség jár: a megválasztottnak kötelessége elődjének tizen-nyolc éves árváját nőülvenni. Itt azonban most már helyben vagyunk. Ilyen pályázati feltételeket nálunk is szabnak, de nemesak a sameszoknak.

Olvason

Egy Rosenbaum nevű szerencsétlen flótás egyévi fegyházat kapott Németországban, mert egy autóban magával vitt árja nőt megcsókolt. Nem tudjuk innen megítélni a helyzetet és így nem tudjuk, vajjon sajnáljuk-e, vagy ne sajnáljuk. Szegény Rosenbaum, a te neved nem „Rosenstrauss“, tehát nem rózsabokorban születél, hanem „anyától lettél“ és így érezned kellene, hogy amikor oly kegyetlen a diktatura, egy árja nővel való autótúra nem parti-túra, hanem nyaktörő kísérlet és kísértés. Egyébiránt a szegény ember esete megmagyarázza bölcsek Salamon egyik megállapítását: „Hűségesek a kedvesnek sebei, de rettenetesek a gyűlölőnek csókjai.“ Ez a kijelentés első pillanatra értelmetlen. Hogy lehet gyűlölő valaki, aki csókol? A németországi törvények megmagyarázzák. Az árjának hivatalosan gyűlölni kell a zsidót, tehát előfordulhat, hogy a gyűlölő csókol. De az is hebizonyosodott, hogy „rettenetes a csók“, mert az általa okozott „sebek“ nagyon is „hűségesek“, kitartanak az ember mellett, amíg a rászabott börtönbüntetés tart.

Nem olvason

Szigorúan rituális konyhát vezető családnál voltam látogatóban. Ránk esteledett és mindenáron ott marasztaltak a vacsorához. A háziasszony megnyugtatóan, hogy náluk egy vendég nem okoz különösebb zavart és hozzáfűzte: Végszükség esetén van egy Nagy és Eichner-féle konzervdoboz is. Engem meg sem lepett. Ha a dömpingsajto hirdeti, a kaszuszrabbi nem tiltakozik élesen és a Hitköztség türi: ez az eredmény.

Olvason

A párisi világkiállításról felvett egyik fényképen a marokkói szultán kisebbik fia iszonyúan ásitózik és sejtelve sincs, hogy milyen exponált helyen áll. Ezt a jelenetet megismételve láthatjuk templomainkban. A díszhelyeken néha megjelennek az előljárók családjainak fiatalabb tagjai és nincse-

nek tekintettel arra, hogy a község felé fordulnak, hogy a község őket nézi és ugyancsak unottan ásitóznak. Nagyon szép dolog, hogy néha az ifjabb generáció is megjelenik a templomban, de fel kellene őket világosítani, hogy a templomban Isten kegyelmére áhitozni kell, nem pedig ásitózni. A legjobb azonban, ha a reprezentatív helyeken csak az az illető ül, akit illet a megtiszteltetés, a gyermekek húzódnak a háttérbe.

Olvason

A Magyar Hirlap hasábjain Dr. Totis Béla és Mési Béla arról vitatkoznak, vajjon zsidó volt-e Mózes? Ezzel a kérdéssel nem érdemes foglalkozni, mert ha a Bibliát nem fogadjuk el kútforrásnak, eljuthatunk odáig, hogy Mózes nem is létezett. Aminthogy német „tudósok“ azt is kisütötték, hogy Jézus képzeletbeli alak, félretéve az összes evangéliumokat, és hiába emlékezik meg a Talmud is a Názáretiről.

TIVOLI FILMSZINHÁZ

TELEFON 123 - 049

VI. NAGYMEZŐ-U. 8

Julius 29-től

SOEDERBOM VILÁGHIRŰ EXPEDÍCIÓJA A FORRONGÓ KINÁN KERESZTŰL **IGY ÉC KINA!**

Szenzációs expedíció. film

MARLENE DIETRICH, CHARLES BOYER
főszereplésével

ALLAH KERTJE

a világ legtökéletesebb színes filmcsodája

VILÁGHIRADÓ

A folytatólagos előadások kezdete köznap: fél 5 órától, vasár- és ünnepnap fél 2 órától tolytatólag
Az első előadás mérsékelt helyárákkal
Jegyelővétel egy órával az előadás megkezdése előtt,
vasár- és ünnepnap pénztárnyitás d. e. 11 órakor

Olvason

A Habima szerződést kötött a párisi világkiállítás vezetőségével, amelynek értelmében október 16-tól 31-ig a Trokadéróban előadássorozatot tartanak. Műsoron van a Dybuk, Calderon: Dávid koronája, Gutzkow Uriel Acostája és Leiwik: Gólemja. A kiállítási szereplés után a Habima franciaországi vidéki körutra indul.

Olvason

A Szlova című vilnai lap azt írja, hogy Lengyelországnak, Magyarországnak, Romániának tiltakozni kellene Palesztina felosztása ellen, mert ezeket az államokat nagyon érdekli a zsidó kivándorlás. No lám: Kiderül, hogy a különféle politikai beállítottságú államokat közös alapra lehet hozni zsidó alapon. Régente úgy mondták, hogy a közös alap: „Üsd a zsidót“, a mostani időkben a platform így alakult: „Üsd a zsidót — Palesztinába“, — különösen, ha a pénzét itthagya.

Olvason

Dr. Prinz Joachim, a berliniek híres rabbija búcsút mondott hitközségének és végleg Amerikába költözött, ahol előkelő egyházi pozíciót fog betölteni. Ismerve Prinz Joachim kitünő képességeit, egy pillanatig sem vitás, hogy Amerikában nemcsak hogy megállja a helyét, hanem rövid időn belül osztatlan tekintélyt és megbecsülést fog szerezni magának. A volt berlini főrabbi kivándorlását nem fizikai kényszer okozta. Sokkal erősebb annál: lelki kényszer.

Olvason

Egy francia folyóirat statisztikai adatokat közöl a szabadkőművesség elterjedésére vonatkozóan. Ebben a statisztikában az a feltűnő, hogy a föld nyugati államaiban van főképpen a szabadkőművesség elterjedve. A

legtöbb páholy, a legnagyobb létszámmal a protestáns, angolszász államokban van, az Északamerikai Egyesültállamokkal az élen. Azután következik Franciaország, Hollandia, majd az ugyyszólván teljesen zsidómentes Spanyolország és Portugália. Ezzel ellentétben a keleteurópai országok, amelyekben a zsidóság számszerűen erősen képviselve van, teljesen érdektelenek a szabadkőműves mozgalomban. Így például Lengyelország, amelynek 3 millió zsidó lakosa van, nem is szerepel a világ szabadkőműveseinek statisztikájában.

Olvason

hogyan Silbermann Ábris, a magyar származású newyorki műkereskedő „áttörte a frontot“ Amerikában, népszerűvé tette a magyar képzőművészetet és Aba-Novák Vilmos festményeit, tipikusan magyar témájú temperáit sikerült bejuttatnia a legexkluzívabb múzeumokba. Ábris rózsáját boldogan, büszkén tűzhetik ki bársonykabátjuk gomblyukáiba a magyar piktorok, de nem lesz baj Ábris?! Nem a „Hangya“ ötlete volt ez a bót eredetileg? Nem az Egykéz Andrisé?! Nehogy plágium-skandalum legyen belőle és a „Turán Duda“ nekigyürkőzzék, hogy így a zsidó, úgy a zsidó...

Nem olvason

A „Hoemesz“, amely előszeretettel ölti magára a nagyképűség talárját olyankor, amikor a Szombattal foglalkozik, már jónéhányszor „melléfogott.“ Az csak természetes, hogy a Szombat alaposan a körmére néz a túlzottan kritikai szellemben készült újságcikk íróinak. Például a legutolsó szám vezércikkében, — ó borzalom — az író ur mindössze az „alef“-ot összetéveszti az „ájin“-nal. Olyan tévedés ez, amit nem lehet a „szedőszekevény ördögére“ rákenni. Az kétségtelenül áll, hogy valamilyen ördög okozta ezt a „tévedést“. De nem a szedőszekevényé, hanem a Tudatlanságé.

Bauer Bernát Mária

Eugénia császárné gyóntató atyja

Írta: Mandl Bernát

Nagyon sok kikeresztelkedett zsidó nagy karriert csinált, sőt magas álláshoz jutott a katolikus klérus keretében, ahol nagy tiszteletnek örvendett. Ezek közé tartozott az a fiucska is, aki 108 évvel ezelőtti, 1829 aug. havában Pesten született a mai Bálvány ucca egyik házában, az akkori Götter gasse 273. szám alatt. Ennek a fiucskának az élete nem áll példa nélkül, de minden esetre különös, bizarr és nagyon érdekes.

Bauer Bernát Bauer Móric gazdag pesti nagykereskedő legfiatalabb fia volt. Bauer Móric 1785-ben költözött fel Pestre, mint a bécsi Leitersdorfer Eidam és Fial cég képviselője. Rövid tartózkodása után azonban önállósította magát és végleg letelepedett Pesten. Bauer Móric legszebb férfikorában, 1833. március 22-én meghalt, itthagya özvegyét, született Landauer Franciskát öt apró gyermekkel. A fiatal özvegyasszony férje halála után gyermekeivel visszaköltözött Bécsbe édesanyjához. Itt élt ekkor az özvegyasszony sógora is, a kikeresztelkedett Bauer Ignác, kinek a felesége hönigsbergi Hönig Izraelnek, Austria első nemességét nyert zsidójának, unokája volt.

Ilyen előkelő családi környezetben teltek el az okos és élénk Bauer Bernát gyermekévei. A mozgalmas 1848. évi március a fiatal Bauert, mint fiatal egyetemi hallgatót látta a bécsi szabadság mozgalomban résztvenni. Az egyetemi ifjúság őt küldte ki Párisba, ahol 2 férjes nővére is lakott. Alig érkezett meg Párisba, máris belépett a bécsi forradalmárokkal rokonszenvező francia gárdába. A for-

radalmi láz elmulása után festő akart lenni, majd fényképész. Sokat érintkezett az ebben az időben Párisban tartózkodó Hirschler Ignáccal a későbbi híres szemorvos és Felsőházi Taggal, valamint dr. Grubyvál, Heine háziorvosával, az idősebbik Dumas-val és számos más híres emberrel.

Csakhamar középpontja lett társaságának, amely valósággal rajongót érte, hiszen amellet, hogy valóságos férfiszépség volt, ragyogó szellemességgel és páratlan éles eszével is kitűnt. Hirschler dr. a róla írott életrajzban megemlíti, hogy olyan szép volt, amilyent csak ritkán lát az ember és kellemes, férfias behízelt baritonjával a legkiválóbb szónokok közé tartozott, nem is beszélve kellemes énekhangjáról.

A fiatal és körülrajongott Bauer Barnát ambícióit azonban nem elégtették ki a könnyű társadalmi sikerek. Az ötvenes évek közepén nagy feltűnést keltett egy ugyancsak szépkülsejű és éles elméjű prágai Talmud tanulónak, Austerlitznek kikeresztelkedése. Ez az Austerlitz nemsokára kikeresztelkedése után Monsignore Howard néven St. Peter püspöke lett. Ebben az időben ismerkedett meg Bauer az ugyancsak zsidó származású mezilábas baráttal, pater Augusztinnal. Ez a két papi karriert befutott áttért zsidó élete nagy hatással volt a fiatal Bauer Bernátra, aki ekkor kitért és belépett a Carmelita rendbe.

3 évvel később visszatért Rómából. Ekkor már Bauer Mária Bernát abbénak nevezték. Egyházi szónoklataitól egész Páris visszhangzott.

A francia arisztokrácia hölgytagjai valósággal bálványozták, mindenki lelkesedéssel beszélt a szép abbéről, aki csakhamar felcserélte puritán csuháját a sokkal elegánsabb, de egyben világibb selyem soutannal.

Hiusággal kevert honvágya hajtotta Bécsbe. Ott is be akarta mutatni szónoki tudományát. 1866-ban egész sereg prédikációt tartott a bécsi templomokban és beszédei nyomtatásban is megjelentek. A katolikus papság vezetősége már régen felfigyelt Bauer abbé nagy tehetségére, ennek tudható be, hogy ugyanebben az évben III. Napoleon császár meghívta udvarába. Mielőtt Bécsből Párisba költözött volna, eljött Pestre látogatóba, felkereste barátait, így elsősorban dr. Hirschlert, akivel együtt is vacsorázott egy előkelő szálloda éttermében. A vacsora alatt vallásról és politikáról vitatkoztak. Hogy ez a vita milyen színvonalu volt és hogy Bauer abbé milyen álláspontot képviselt, az legjobban kitűnik a szomszéd asztalnál ülő Wagner egyetemi tanár véleményéből, aki t. i. azt hitte Bauerről, hogy — rabbi.

Ez az egykori zsidó fiú a Tuillériák kápolnájának káplánja lett, sőt Eugénia császárnő gyóntató atyjának választotta. De a császár is szívesen megjelent azokon a miséken, amelyeket Bauer celebrált. A zenekart ilyenkor Strauss dirigálta, a kórust Kohn Gyula vezényelte a szólókat pedig Bloch Rozina, az akkori híres énekesnő énekelte. Valóban több zsidó funkcionárius még a párisi zsinagógában sem volt, mint a Tuillériák kápolnájában.

Ez az idő volt Bauer abbé fénykora. A szép császárné kegye mint fénylő nap világított felette és sokan és szívesen sütkéreztek ennek

a napfénynek a fényében. A császárné példáját követve természetesen az udvarhölgyek és az arisztokrata hölgyek kivétel nélkül csak Bauer abbénál akartak gyónni, mindenki kereste kegyeit és barátságát. Dicsőségének csúcspontja azonban 1869-ben volt, amikor a császárné magával vitte Egyiptomba, a Szezi csatorna megnyitó ünnepségeire. Bauer abbé november 16-án az osztrák császár, a porosz trónörökös, a hollandi trónörökös-pár és számos más egyházi, katonai és világi nagyság jelenlétében ragyogó uniformisok és diszes papi ruhák csillogásában fél órás ünnepi beszédet tartott, amely oly magasszárnyalású és olyan megható volt, hogy Eugénia császárné alig tudta visszatartani könnyeit.

Egyiptom mámorító légköre alól visszatérve úgy látszott, hogy a dicsőség kissé a fejébe szállt Bauer abbénak. Tultengő önérzetében azt hitte, hogy neki mindent szabad és ez a viselkedése aláásta a tekintélyét az udvarban. Elővigyázatlanságokat, indiszkréciókat követett el és mindezt nemcsak hogy észrevettkék, hanem rossznéven is vették. Elkezdtek kritizálni piperkőc magatartását, reverendájának tulzottnak kokett szabását, erős parfümjét és így tovább. A nimbusz, amely a szép udvari káplánt körülvette, elhalványodott. A császárné is eltávolodott tőle, noha nem tolt teljesen félre. Nem felejtette el ugyanis, hogy abbé Bauer volt az az ember, aki életének számos nehéz percében mindig készen állott a lelki vigasszal.

Dicsősége hanyatlásának idejében azonban még egyszer magára vont a franciák figyelmét. A német-francia háború idején ugyanis, mint tábori vikárius működött. A francia sajtó megemlékezett hősi viselkedéséről, amikor gyilkos pus-

katúzben, halálmegvetéssel adta fel az utolsó kenetet sok haldokló sebesültnek.

Szedán után, mikor vége lett Ill. Napoleon uralkodásának és megváltozott az egész francia helyzet, hirtelen csodás változás állott be a rajongó és szeszélyes Bauer Bernát lelkében. Vallási buzgalma mindinkább alábbhagyott, míg végre teljesen elaludt. Mikor már felvett vallásától mit sem várhatott, élete alkonyán levetette a reverendát és az egykori puritán vallásra-

jongóból — skeptikus epikureus lett. Az egykori elragadó egyházi szónok fecsegő világfivá vált. Az egykori pap, az egyházi vigaszt nyújtó szenvedélyes lóbaráttá változott. Világfivá vedlett, imádta a nagy életet és a lovakat, minden lóversenyen ott lehetett látni. Öreg korában ismeretséget kötött egy színésznővel, akit feleségül is vett.

Elromolva és elfeledve, csendes visszavonultságban élte utolsó éveit, míg végre 1903. május 16-án — meghalt.

A SZOMBAT jubiláris albuma szeptember 1-én jelenik meg

Szeptember 1-én végre megjelenik a Szombat tizéves jubileumi albuma. A hatalmas, díszes kiállítású, elegáns kötésű könyv száz oldal terjedelmű és nem kevesebb, mint 150 képpel van díszítve.

A jubileumi album szétküldése szeptember 1-én megtörténik és így minden hazai előfizetők legkésőbb szeptember 3-ig kézhez kell, hogy kapja. A külföldiek szeptember 5-ig. Ismét nyomatékosan kérjük igen tisztelt előfizetőinket, hogy amennyiben értékes jubileumi albumunkat szeptember 5-ig nem kapnák kézhez, ezt haladéktalanul közöljék kiadóhivatalunkkal, hogy pótlás iránt intézkedhessünk.

A Szombat jubiláris albumának első cikkét Stern Samu írta! Azután hosszú sorban következnek a hazai és külföldi felekezeti és társadalmi előkelőségek írásai. A londoni, délafrikai, varsói és cincinatti-i főrabbi meleg üdvözlő sorai mellett olvashatjuk a váradi kolonia prominenseinek írásait. Természetesen megszólal a pesti chevra, hitközségi élet számos ki-

válósága. A politikai, irodalmi és társadalmi élet kiválóságai is be- küldték üdvözlő írásaikat felekezeti különbség nélkül. Az írók és ujságírók élén Herczeg Ferenc és Márkus Miksa szerepelnek.

Hosszú sorban sorakoznak a Szombat barátai is, kik kedves soraikkal emelték a Szombat jubiláris számának értékét.

Az üdvözlő leveleken kívül természetesen érdekesnél érdekesebb cikkek gazdagítják az értékes tartalmat. Így különös érdeklődésre tarthat számot dr. Munkácsi Ernő cikke, melyben Vázsonyi Vilmos eddig még teljesen ismeretlen hitközségi szereplését írja le.

A jubiláris szám szerkesztéséért dr. Schwarcz Benjámint és Sós Endre publicistát illeti a dicséret.

Zsidó iskolai értesítő

A debreceni Zsidó Gimnázium értesítője, melyet dr. Vág Sándor igazgató tett közzé, ugyancsak öröndetes tanulmányi és vallás- oktatási eredményekről számol be.

Nem olvasom

Héviz egyik árnyékos sétányán különös összetételű társaság folytat peripathetikus eszmecseréket. A társaság középpontja, a világhíres tudós, a bécsi szeminárium rektora: Krausz Sámuel. A rektor urat most abból az alkalomból ünneplik, hogy megjelent összes írásainak kronológikus — jegyzéke. A jegyzék hatalmas, másfél-íves füzet, tartalmazza Krausz Sámuel 1500 munkájának címét és megjelenési dátumát. A tudós professzor beszámol legújabb archeológiai kutatásairól és a hallgatóság soraiban ott láttuk Heves Kornél szolnoki főrabbit, Büchler Sándor keszthelyi főrabbit, Grossmann Frigyes dr. orthodox ügyvédet és ott volt a boglári tiszteletes: Braver Lázár, akinek szájából, magyar szokás szerint kicsúszott: „Méltóságos rektor ur!” Ez ellen Krausz Sámuel hevesen így tiltakozott: „Nevezhet engem Krausznak, ha úgy tetszik, doktornak, vagy professzornak, de mondjuk: rektor — semmiesetre sem „méltóságos.” Ez mifelénk nem divat. Igazság szerint engem még nagyobb cím illet meg, mert eredményes görögországi archeológiai kutatásaimért a görög király oly magas kitüntetést adományozott, mellyel együttjár az excellenciás cím...”

Olvasom

Volt Pozsonyban egy aggodalmaskodó túlzó pietista, aki az utcán lehullajtott minden héberbetűs papirlapot felemelt és megcsókolt. A tréfás bócherek erre fogtak egy héberbetűs misszionárius iratot, szándékosan eldobálták egyes részeit azon az uton, melyen ő járni szokott és mikor azután jól kicsókolgatta a szent betűket, kijöttek

a rejtekből és felvilágosították. — Miért említjük ezt? Most Nagyváradon magyar fordításban megjelent egy Perek-magyarázat. A szélső orthodox „Zsidó Ujság”-ban olvassuk, hogy szerzője a stettini főrabbi „z. c. l.” Az utolsó három betű rövidítése ennek: zécher cadik livrocho (áldás a jámbor emlékére) és a Zsidó Ujság ezt csak 13 próbás orthodoxoknak szokta az orthodox kanonizáció gyanánt adományozni. Hogy tehát ne ismétlődjék meg a pozsonyi eset, hogy orthodox kollégánkat ne vigyük be az ő fazonja szerinti bunós eulogiába, már most felvilágosítjuk, hogy a magyar fordításban megjelent könyv szerzője: a stettini főrabbi, dr. W. A. Meisels, aki később pesti neológia főrabbija lett, nemes lénye miatt megérdemli a z. c. l. jelzöt, de „li vlej laj”, csak a Szombat előtt, nem pedig a Zsidó Ujság előtt, melynek legutóbbi számát a neológ főrabbi kanonizálása miatt természetesen vagy kaserolni, vagy aszerolni kell, magyarul: vagy exkommunizálni, vagy expurgálni.

Nem olvasom

Dr. Glückstahl Samu beteg. Mindenki szerető gonddal fordul betegágya felé s reméljük, hogy mielőbb meggyógyul és visszanyeri régi aktivitását...

Dr. Bernstein Béla „nagyszombati” prédikációi. A tudós nyiregyházai főrabbi tiz „nagyszombati” hitszónoklata most jelent meg könyvalakban. Bernstein dr.-nak sikerült bebizonyítania, hogy az Írás szellemében tartott, klasszikusan „régii” szónoklatok még a legmodernebben gondolkozó hallgatóság szívében is komoly visszhangra találnak és hogy a mai prédikációk is az ősi hagyományok alapján kell, hogy álljanak.

10 ÉVES A SZOMBAT

JUBILEUMI IRÁSOK

העשרי יהיה קדש

Nehéz zsidó lapszerkesztőnek lenni . . .

Irta: SZERÉNY BÉLA, az ungvári Zsidó Néplap szerkesztője

Salom A'echem szomorú vigjátékának címe, hogy „Nehéz zsidónak lenni!” közpéldabeszéd lett az olvasott és azt a vigjátékotláttott publikum számára. Valóban nehéz zsidónak lenni, nagyon is nehéz s ezt már Salom A'echem előtt is tudtuk, de még ennél is nehezebb egy zsidó lap szerkesztőjének lenni! A különbség csak az, hogy milyen „nehéz zsidónak lenni”, azt minden zsidó tudja és ha valaki eddig még nem tudta; előbb-utóbb megtudja, viszont, hogy milyen nehéz egy zsidó ujság szerkesztőjének lenni, azt csak mi zsidó lapszerkesztők tudjuk. Csak mi mondhatjuk meg, akiket a sors, vagy a gondviselés megáldott, vagy helyesebben: megátkozott azzal, hogy zsidó lapot szerkesszünk és a zsidóságért verekedjünk.

Az olvasó jogosan kérdezheti: Má nistáne? Miben különbözik egy zsidó lap egy nemzsidó ujságtól?

Nagyon sokban! A feleletet megtaláljuk a Má nistáneban is. Mi zsidók és különösen zsidó olvasók „kulanu Hachamim, kulanu Növonim, kulanu Jódim” valamennyien böccsek, mindannyian szakértők vagyunk és így természetesen valamennyien értünk — a lapszerkesztéshez is! Így történik, hogy az olvasók is részt követelnek maguknak a lap szerkesztésében, irányításában, sőt tördelésében is. Nap, nap mellett különböző, egymásnak ellentmondó leveleket, tanácsokat, kritikákat és panaszokat kapunk és ember legyen a talpán az a zsidó lapszerkesztő, aki eligazodjon ebben a labirintusban és eleget tegyen a zsidó olvasó ellentétes kívánságainak. Ime néhány példa erre:

Krausz Mancika elénekelt egy sanzont a „Pro Abesszinia” estélyén és Klein Rózsika

ugyanakkor Magyar Szólót táncolt. Valószínű, hogy Krausz Mancika jobban táncol mint énekel és Klein Rózsika jobban énekel mint táncol. Az egyesület titkára, esetleg a hölgyek imádója, vagy mind a kettő egy személyben, erre hosszú „tudósítást” írt az est „fénypontjáról”, melyben Krausz Mancikát Klara Duncanhez, Rózsikát pedig Diana Durbinhoz hasonlította és négy sűrűn teleírt irodai íven „méltatta” az est sikerét. Amikor azonban az esélyről „helyszüke” miatt csak másfél hasábos közlemény jelenik meg, Klara Duncan és Diana Durbin kihagyásával, a titkár ur és az imádók sorban visszaküldik a lapot és közlik, hogy nem reflektálnak olyan lapra, amely nem tartja fontosnak ilyen közérdekű dolgokról bővebben megemlékezni. De ugyanakkor egy másik város zsidó politikusa is visszaküldi a lapot azzal, hogy nincsen szüksége olyan lapra, amely fontos politikai problémák helyett, egyletesdi játékokról közöl oldalas cikkeket, amik senkit sem érdekelnek. (A lap ugyanis nem közölte le nevzett politikus által beküldött igen gyengekaliberű, a zsidó közéletet bíráló cikkét!)

Az egyik olvasó szerint a zsidó lap szerkesztője túlságosan sokat szentel Palesztina problémáinak s aránytalanul keveset az általános és egyetemes zsidó kérdéseknek, a másik szerint pedig igen sokat foglalkozik az általános zsidó kérdésekkel s igen keveset a cionizmus helyzetével. Az egyik szerint többet kellene foglalkozni zsidó társadalmi problémákkal és kevesebbet a hitközségi politikával, egy másik kehillapolitikus véleménye szerint pedig a községi politika sokkal fontosabb, mint egyéb társadalmi események. Egy rabbi hívő úgy véli, hogy

hagyni kellene a rabbikat s nem kellene beavatkozni a rabbiválasztásokba sem, némely hitközségi vezér szerint pedig semmi sem fontosabb a rabbikérdésnél, sem a zsidóság gazdasági és szociális helyzete, sőt még Palesztina felépítése sem.

De mint kritikus sem, kis Mojsese, a zsidó olvasó! A kritikus olvasó nem azért járhatja és olvassa a zsidó lapot, hogy abból valamit tanuljon, vagy okuljon. Szó se róla! Ő is van olyan okos, mint a lapszerkesztő és az ő számára senki sem írhat ujjat, vagy elég okosat. Egyszerűen azért járhatja és azért olvassa a zsidó lapot, hogy minden egyes mondatot, vagy szót megkritizáljon és megmutassa, milyen intelligens, okos, bölcs és művelt ő tulajdonképpen.

Még sok válfaja van a zsidó olvasónak, akiknek felsorolása és ismertetése már inkább egy tréfás folyóiratba való dolog volna.

Azt hiszem, hogy a zsidó lapszerkesztő über hundertundzwanzig Jahr egyenesen a mennyek országába kerül anélkül, hogy előbb el kellene szenvednie az „előírások“ sírbeli szenvedéseket (Chubat Hakever), a tisztító purgatóriumot, meg az a'világi poklot (Seól tachtijah.) Mert mindezeket a kínokat már ezen a világon szenvedte el. A „Sévet Muszár“-ban, meg a többi, a pokol szenvedéseit leíró művekben felsorolt valamennyi pokoli gyötrelmeket szenvedni át a zsidó lapszerkesztő még földi életében — a zsidó olvasók jóvoltából.

Ha pl. el kell olvasnia egy 38 strófás kínrimés és tartalomrémés „elköveteményt“, úgy érzi, mintha folyékony ólmot kellene innia. Amikor pedig a „szerző-író“ sajátkezűleg elhozza „novelláját“ és el nem mozdul, amíg a szerkesztő azonnyomban el nem olvassa elejétől-végig, melynek azonban se eleje, se vége, de még közepe sincsen — a zsidó szerkesztőnek olyan érzése van mintha forró szurokban kellene megfürödni... S nincs pardon, nem lehet kitérni, nem lehet lerázni a szívós „szerzőt“, aki úgy áll a szerkesztő háta mögött, mint az alvilági poklokban a pokolj hóhérok (Malaché Hababala)...

— De ha olyan rossz zsidó lapszerkesztőnek lenni, hát ne legyen az, — fogják

mondani. — Menjen krumplit kapálni!

— Bizonyára kifizetődik neki! — mondják mások — különben lemondana róla és nem szenvedne önként pokol'i kínokat!

De fent már megemlítettem, hogy ez a foglalkozás a sors, vagy a gondviselés átka, ami elől nem lehet kitérni és elmenekülni. S elvégre valakinek csak kell zsidó lapot is szerkeszteni! Csak nem kérhetünk köcsön egy igazi „gojt“ egy zsidó lap szerkesztéséhez, hiszen amugy is elég nagy „goj“ ül zsidó lapok szerkesztőségeiben...

Ami pedig a rentabilitást illeti, nos „aki rosszat kíván a zsidó lapszerkesztőnek, annak fizetődjön úgy ki az ő üzlete!“ Mert egy zsidó laptól mindenki elvárja, hogy idealizmusból tartsa fenn magát, hogy sikraszálljon mindenki személyes „igazáért“, verkedjék, rántsa le az ellenfelet, vagy a konkurenst a fekete földig, közölje le szó szerint a „beküldött“ cikkeket, melyekért a legteljesebb „felelősséget“ vállalja a cikkíró. Ha aztán sajtóper lesz belőle, úgy a cikkíró hebegni kezd, holmi kellemetlenségekre hivatkozik, a végén pedig megint csak a zsidó lapszerkesztő marad a — pácban, ahogy népszerűen mondják. A védőügyvéd „lapunk barátja“ és gyakori cikkírója, az „elvbarát“, kinek elvéért, vagy álláspontjáért sikraszálltunk — minden díjazás nélkül — ha el is tekint az előlegtől, a végén azonban presentálja az ügyvédi „Expensnotat“, az irodalmi válfajok eme legborzasztóbb „költeményét.“

Hja, egy zsidó lap nem magántulajdon. Az mindenkié, a zsidó lapszerkesztő pedig egy örökös kanaánita rabszolga, akivel mindenki rendelkezhetik és aki felett mindenki ítélkezhetik, akit mindenki ócsárolhat és mindenki ostorozhat, ha egyébként soha egy fillért sem áldozott a lap előfizetésére...

Egyetlen vígasz a zsidó lapszerkesztő életében — a halála! Ha meghal, aztán minden másként van. Mindenekelőtt felfedezik, hogy milyen hasznos munkása volt a közéletnek. A lapok hasábos nekrológokat írnak róla, még az ellenségei is elnémulnak ilyenkor, mert „a halottakról vagy jót, vagy semmit!“ Na és a Chevra Kadisa gesztusa!? Dízsír helyet ajánlanak fel a halottunknak. Mert mondani sem kell, hogy ha

életében nem is mondták a zsidó nép gyermekének, halála után fejtétlenül a zsidóság halottjává deklarálják! A zsidó lapszerkesztő halála után valóságosan megdicsőül, reá illik leginkább a Tóra szimbolikus sorrendi szidrája: „Achré mójt — Kedósim“ — a halál után — szentté avatlnak...

Higyjék el az olvasók, hogy sok lapszerkesztő talán ezért a vigaszért áll a posztján és nem ejti ki kezéből a tollát! Hiszen más halandónak még ez a sírontúli vigasza sem jut... Mindazonáltal, wer mir guetes, aki nekem rosszat kíván, jusson neki ez a vigasz, az legyen zsidó lapszerkesztő...

Faj, vallás, haza

Írta: Puszta Béla

A *Szombat* fennálásának tizedik, dr. Kenéz-Kurländer Ede hírlapírói pályájának 40-ik évfordulóját ünneplik. A jubiláns mindenesetre ügyesen és diplomatikusan a háttérben marad, mert ő róla senkisémit tudja, hogy hány éves. Pedig a t. ünneplő közönséget ez is érdekli. Ha azonban maga az ünnepelelt titokban kívánja tartani életkorát, ám ne firtassuk.

Nincs ugyan titkolnivalója, mert ha az anyakönyv adatai alapján nem is mondható fiatalembernek, lélekben és szellemben valóban fiatal, típusa annak az örökifjú zsidó-vallású magyar embernek, aki eleven és örökké példát mutató cáfolata minden fajelméletnek. A magyar zsidóság büszkeséggel tekinthet az ilyen emberekre, akik mindig össze tudták egyeztetni ősi vallásukat a haza szent fogalmával. Az angol királynak mintegy 400 millió alattvalója van. Ebből körülbelül 45 millió angol: protestáns, vagy római katolikus, a többi: buddhista, mohamedán és még sok más vallású, de valamennyi hű fia Nagybritanniának. A mai kis Magyarországot tehát végzetes hűn volna fajok és vallások szerint darabokra tépni. A nemzeti gondolat fog össze minden fajú és vallású magyart és aki ezt a nagy gondolatot megtagadja: *nemcsak hazájának, hanem vallásának is árulója.*

Mindez alapjában véve: elemiisko-

lai dolgozat. Vannak azonban *fel-nőtt gyermekek*, akik mindenféle politikai teóriák és elméletek örve alatt mást hirdetnek. (Természetesen egyéni érvényesülés a motorikus hajtóereje az ilyen törtéteseknek.)

Dr. Kenéz-Kurländer Ede hosszú közéleti pályáján hűséges fia volt hazájának és jámbor követője ősei vallásának. Ez olyan példa, melyből tanulhatnak és okulhatnak a mai kor gyermekei és a jövő kor történetírói.

GÓZON GYULA

a Nemzeti Színház tagja

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Pár évvel ezelőt — 1908-ban Nagyváradon, a régi szép Nagyváradon Erdélyi Miklós társulatához szerződtek egy ifjanc színészt — engem. Mondanom sem kell talán, milyen boldog voltam. Városba jutottam, nagy városba, nagyon nagy városba. A Pece parti Párisban Szívdobogva léptem a gyönyörű színház színpadára. Aggodalmasan: vajjon, itt maradhatok-e? Abonyi „A gyermek” című drámájának tűzérkadett szerepében mutatkozom be. Többen voltunk jövevények.

Abban az időben a város Szini Bizottságának tagjai nem csak szorgalmasan jártak a színházba, de nagy figyelemmel kísérték munkánkat s különösen

az új tagokat vették szigorú bírálat alá. Ha jól emlékszem, ennek a Bizottságnak akkor a tagjai: Horányi Géza dr., Várady Zsigmond dr., Rimler Károly dr., polgármester, Hlatky Endre, Baróthy Pál dr., Kenéz-Kurländer Ede, Radl Ödön és Halász Lajos dr. voltak. Gondolhatsz milyen szorongó szívvel vártuk mi, új tagok a felettünk elhangzó verdiktet. Persze, csak a reggeli lapokból tudtuk meg az urak döntését. Bizony, szigorú, nagyon szigorú bírálók voltak. Kemény kritikát mondtak felettünk. Sorban mindenki felszólt. Az újságok a legnagyobb részletességgel közölték az ülés lefolyását, mint ahogy a parlamenti tudósításokat szokták. Dr. Kenéz-Kurländer Ede felszólalásában nagy

szeretettel és elismeréssel emlékezett meg rólam, dicsért és a kényes izlésű város művészi nivójához méltónak ítélte szóval, felfedezett.

Azt olvastam a napokban, Kedves Szerkesztő Ur, hogy negyven éves írói jubileumát üli, úgy gondolom, végre itt az alkalom, megköszönöm a váradi szép szavakat, meleg kiállítását értem — hiszen azóta oly ritkán találkozunk, hetenként ha egyszer-kétszer... De azért nem késtem el a köszönettel, tudom, mert az ilyen köszönethez valami szép, nagyon szép alkalom kell...

Szívemből, őszinte hálával kívánok Szerkesztő Urnak minden jót, további áldásos munkásságot írói jubileuma alkalmával, a hajdani felfedezett...

Vihar a Hertz-Biblia körül

Nyilvános diskussió tárgya lett az a kérdés, vajjon dr. Hertz angol birodalmi főrabbi Tóra-kommentárját kiadja-e az IMIT? Állítólag szabadabb szellemű fejtegetések foglaltatnak benne és megemlíti a kereszténység dogmatikájával való kapcsolatot is, amiért az IMIT egy gyűlésén egyesek azt hangoztatták, hogy nem alkalmas a magyar közönség számára. Ez a tárgyalás most a nyilvánosság elé is került egy felekezeti lap híradása nyomán.

Nincs módunkban a kommentár ellen felhozott aggályokról nyilatkozni, mert nem láttuk a könyvet. Ellenben tudjuk a következőket:

Dr. Hertz közismerten konzervatív férfit, hithűsége nem csak szavakban, hanem tetteiben nyilatkozik meg, nagy része van abban, hogy az angol törvényhozás nem kényszeríti a szombatot tartó zsidót vasárnapi munkaszünetre, lelkes híve az orthodox zionista szervezetnek, a Mizrachinak és legutóbb is nagy szeretettel emlékezett meg a szágáról, Magyarországról. A szélső neológ Claude Montefiore ellen a legkíméletlenebb harcot viseli. A hitlerizmus zsidóellenes zsarnoksága ellen megható imát szerkesztett

amelyet az egész világon, így nálunk is elmondottak.

Kérdem tehát ezek után: Micsoda értelme lehet annak, hogy egy ilyen világhírű ember munkáját itt Magyarországon romantikus álorthodox frázisokkal cenzurálni akarjuk. Az IMIT. irdalmi társulat és nem liturgiai használatra való chümes-példány szállítására alakult vállalat és így nem lehet szempont, hogy egy-egy kiadvány a rócsögefalvai melamed, vagy samesz vallásos érzékenységét sérti.

És feltéve, de meg nem engedve, hogy az aggályok fennállanak, akkor ezt csendben kell elintézni, bizalmas ülésben kell megbeszélni, nem kell kikiabálni, mert nem őt állítjuk pellengérré, hanem a magyar zsidóságot.

Ezek után megvagyunk győződve arról, hogy az IMIT. kiváló elnöke, Wertheimer Adolf össze fogja hozni a szükséges pénzt és kiadatja a szóbanforgó kommentárt a művelt magyar zsidóknak az érdekében, akiknek még nem áll a rendelkezésére magyar nyelven egy modern Tóra-kommentár. Mert tessék tudomásul venni: csupán szövegfordítással nem hozzuk közel az intelligensebb embert a Tórához, hanem inkább elriasszuk.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám: szám 16 760

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára